
HEGYVIDÉKI IGEHIRDETÉSEK

IMÉ, SZOLGÁM – 1.

Ézsaiás 42,1-4

2016. 02.17.

IGEHIRETŐ: SZABÓ ISTVÁN

Lekció: Máté evangéliuma 12. rész 1 - 17. vers

Imádkozunk. Magasztaló szóval és dicsérettel jövünk Hozzád, Mennyei Atyánk ezen az általad rendelt napon, ünnepünkön, Téged dicsérni jószágodért, hálát adni hűségedért, megnyerni kegyelmedet, elkérni erőidet, hogy életünket megszenteld és betöltsd javaiddal. Alázattal jövünk Hozzád, Mennyei Atyánk; életünk rakva minden utálatossággal, vétékkel, bűnnel, lázadással, hitetlenséggel, elpártolással. De Hozzád jövünk, mert kegyelmesen hívsz bennünket kegyelmed királyi székéhez, hogy megirgalmazz. Így jövünk alázattal, mégis remélve és boldog bizodalommal, hogy Jézus Krisztusért megkönyörölsz rajtunk, feloldozol bennünket bűneink alól, megtisztítod életünket, megújítod bennünk szent ígéretedet és megerősítesz a Jézus Krisztus által szerzett szövetségben örök életre és üdvösségre. Küldd el ezért Szentlelkedet, Mennyei Atyánk, tisztogasd meg szívünket, lelkünket, egész életünket, adj szent készséget és figyelmet Igédet megérteni és adj boldog közösséget a Te szent asztalodnál, az úrvacsora drága szövetségében. Krisztusért, a mi Urunkért hallgass meg bennünket. Ámen

Textus: Ézsaiás próféta könyve 42. rész 1 – 4. vers

Ímé, az én szolgám, akit gyámolítottok, az én választottam, akit szívem kedvel, lelkemet adtam ő belé, törvényt beszél a népeknek.

Nem kiált és nem lármáz, és nem hallatja szavát az utcán.

Megrepedt nádat nem tör el, a pislogó gyertya belet nem oltja ki, a törvényt igazán jelenti meg.

Nem pislog és meg nem reped, míg a földön törvényt tanít, és a szigetek várnak tanítására.

Szeretett gyülekezet, kedves testvérek! A múlt alkalommal jeleztem, hogy Ézsaiás próféta könyvének a második nagy szakaszából, mely a 40. résznél kezdődik, néhány olyan éneket fogok kiemelni és az elkövetkező vasárnapokon elétek hozni, amely énekeket a bibliatudomány így nevezett el: az Úr szolgájáról szóló énekek. Ezek az énekek a 40. résztől az 55. részig terjedő szakaszban szórványosan található. Voltaképpen jövendölések ezek egy titokzatos alakról. A múlt alkalommal földíztük, hogy a jövendölések után hétszáz esztendővel egy szerecsen komornyik Jeruzsálemből hazafelé tartva olvasta a próféta iratait, s kérdezte Fülöpöt: kiről beszél a próféta? Önmagáról, vagy valaki másról? Aztán Fülöp hirdetni kezdte neki Krisztust. Jézus Krisztusról szólnak ezek a jövendölések. (Apostolok Cselekedetei 8,26-40) Amikor a lekióban felolvastam a szombatnapi kalásztépés történetét, majd Jézus szombatnapi gyógyítását, ott hagytam abba, amikor azt mondja Máté evangélista, hogy Jézus megparancsolta, mi több, megfenyegette a meggyógyítottakat, ne adják hírül, hogy meggyógyította őket, akkor hozzátoldja az evangélista: hogy beteljesedjék Ézsaiás próféta jövendölése... S én itt megszakítottam a lekió felolvasását. A Máté evangéliumában is benne van ez a rész, amit Ézsaiás prófétától idéztem. Vagyis a mi megváltónk, Jézus Krisztusunk önmagára értelmezi a próféta szavát, és aztán a keresztyének Jézus Krisztusra vonatkoztatják az Ézsaiás prófétánál olvasott szakaszokat. Mindazáltal, ez így nagyon könnyű és egyszerű lenne. Vannak ugyanis ennek az éneksorozatnak olyan részei, amelyek a megértés tekintetében igen bonyodalmasak, ám ha megértjük, mélyebben beleláthatunk Isten vigasztaló titkába. Mind egy-egy villanás, amikor az Úr szolgájáról beszél a próféta. Egészen pontosan Isten beszél az Ő szolgájáról – íme, az én szolgám! – ahogy ez a szakasz is így kezdődik: ímé az én szolgám, akit gyámolítottok. Az Úr bemutatja az igazság emberét, mert ez a szolgálta az igazság embere. Ő az, aki törvényt tesz, igazságot hirdet, méltányosságot gyakorol, megtanítja Isten jó útját, a helyes életrendet. Így mondja az Úr: az én szolgám, őt választottam ki erre a célra, őt kedvelem, lelkem erejével felhatalmaztam, hogy ezt a szolgálatot elvégezze.

Most azonban, azt a kérdést is fel kell tennünk, hogy ki az, aki bemutatja ezt a szolgát. Mert, ha végigolvassuk Ézsaiásnál ezeket a szakaszokat, csak csodálkozni tudunk, mert itt valami egészen újszerű beszédmod nyilvánul meg. Még Ézsaiás próféta könyvének korábbi szakaszához képest is. Megjegyzem röviden, talán éppen ez az oka annak, hogy a bibliatudósok felette sokat vitatkoznak azon, hogy vajon ezt hosszú szakaszt maga Ézsaiás próféta írta

volna, vagy más írta, Ézsaiás próféta nevében. A hangütés, a szemléletmód, a megközelítés egészen meghökkentően újszerű. Amikor az Ószövetség történeteit olvassuk, és melléjük tesszük a prófétai kinyilatkoztatásokat is, éppenséggel, első látásra, ugyanazt olvassuk mindenütt, és itt is, amiről az Úr beszél. Bemutatja szolgáját, aki törvényt beszél a népeknek, a törvényt igazságban jelenti meg, népek várnak a tanítására és a földön törvényt tesz. Mi a törvény? A törvény valami nagyon egyszerű dolog. Isten szövetséget köt az övéivel, először Noéval, aztán Ábrahámmal, aztán Ábrahám, Izsák és Jákob népével Mózes által, és a szövetséget mindegyre megerősíti. Ennek a szövetségnek van egy jó életrendje, és a szövetséghez hozzá vannak csatolva függelékül az ígéretek és a fenyegetések, az áldások és az átkok. Aki megcselekszi a törvényt, az él, aki nem cselekszi meg a törvényt, átkot és büntetést von magára. S mindenütt ennek a történetét olvassuk. Szinte megdöbbentő olykor az ószövetségi krónikákat olvasni, melléjük tenni a prófétákat, Ámost, Hóseást, Mikeást, hogy csak az Ézsaiás korát megelőző prófétákat említsem, vagy a nem író prófétákra utaljak, Illésre, Elizeusra, és a többiekre. Így működik a törvény, így működik a világ: aki az Isten útján jár, az áldást kap, aki letér az Isten útjáról, az magára vonja a törvény függelékébe foglalt szankciókat.

Amikor azonban olvasni kezdjük Ézsaiás próféta könyvének 40. részét, valami egészen másféle szemlélet bontakozik ki. Eddig, már bocsánat a kifejezésért, Isten mint valami felügyelő, világtörténeti minőségellenőrző jelent meg, s ha jól mentek a dolgok, akkor beütötte a márkavédjegyet, s áldásaival díjazta az engedelmességet, ha pedig nem jól mentek a dolgok, akkor büntetett. Olyan ez mint az egyszerűség, ez a világ rendje. Ezt a filozófusok justitia distributiva-nak nevezik, ez a szétosztó igazság, mindenki azt kapja, amit érdemel. Persze, a próféták újra meg újra tudtára adják Isten népének, hogy azért választotta őket Isten, mert megérdemelték, hanem hogy ily módon is szuverenitását, fenségét, befolyásolhatatlanságát bizonyítsa, mint ahogy mi is, ha áldást és kegyelmet kapunk Istentől és firtatjuk önmagunkat, hogy mi miért kaptuk azt – emberileg szólok most – , nem tudunk más választ adni, csak azt, hogy: csak. Miért áldott meg engem az Isten? Csak! Hiszen nem érdemeltem ki, nem tettem érte semmit, sőt éppen az ellenkezőjét tettem.

Itt azonban Isten másképpen mutatkozik be. A történeti könyvekben szinte alig hallunk arról, hogy Isten a világegyetem teremtője, hogy Ő szavával igazgat mindenenket, hogy Isten a semmiből hívta elő a létezőket. Bizony, mintha Jób könyvét olvasnánk itt, a Jób könyvének azokat a részeit, ahol a sok vita után, vagyis miután Jób és a barátai nem jutottak dülöre, s nem találtak elfogadható

magyarázatot Jób szenvedéseire, maga Isten szólal meg a forgószelekből, és csupa-csupa kérdést tesz fel Jóbnak. De ezek a kérdések nem a Jób életéről szólnak, nem emberi eseményekre vonatkoznak, nem történelmi dolgokról szólnak. Az egyik kedves kérdésemet hadd idézzem, gyakran szoktam ezt idézgetni. Megkérdezi Isten Jóbót: meg tudod-e fordítani a Göncöl szekere rúdját? Ha meg tudod, akkor állj elém és mondd el, hogy mi bajod van. És mintha itt is, Ézsaiás próféta könyvében is, ezt látnánk. A szolgáját bemutató Isten önmagát is bemutatja. Ki az az Isten, akinek a szolgájáról beszélünk most?

És ez mindjárt szervesen összefügg azzal a résszel, amellyel korábban foglalkoztunk. Emlékszünk rá, még Ezékiás király idején történt, hogy az asszírok bekerítették Jeruzsálemet, aztán eljött a renegát Rabsaké, mint követ, és ott kiabált a városkapu előtt: hol van a ti istenetek, milyen a ti istenetek? Nem látjátok, Damaszkuszt sem mentette meg a maga istene, a filiszteusokat sem mentette meg a maga istene, Samáriát sem mentette meg a maga istene, kicsoda a ti istenetek? Idéztem ennek kapcsán a 42. zsoltárt. Annak a zsoltárnak a közepén mély panasz van, a zsoltáros kiönti a keserűségét, kimondja miért epekedik Istene után. És az is pontosan ebből a helyzetből adódik, ebből a neki szegezett gúnyos kérdésből: hol van a te istened, kicsoda a te istened, kicsoda a te istened? Igen, az ember felette hajlamos arra, hogy a maga sorsán, a maga állapotán mérje, hogy kicsoda Isten. Nem is tudunk másképpen tenni, hadd legyenek őszinte. A magunk személyes sorsán, a népünk sorsán, az egyház élete sorsán mérjük, kicsoda Isten. Nos, Isten népét most a próféta rettentő dolgokra készíti: fogságba fognak menni, évtizedes hányattatások várnak rájuk, három emberöltő tesz ki a fogság. S három emberöltő után már nem nagyon tudjuk, mi és hogy volt korábban, az már a történészek tudományába szokott esni. Készíti hát a próféta a népét erre, és pedig úgy, hogy isteni üzeneteket ad át. Most ezt mondja: így szól az Úr Isten, aki az eget teremtette és kifésztette és kiterjesztette teremtésével a földet, aki lelket ad a rajta lakó népnek, lehetet a rajta élőknek: ímé, az én szolgám... Vagyis Isten megismeréséről is szól. Bemutatkozik, aki bemutatja szolgáját. Vagy másképpen szólva, amikor Isten bemutatja ezt a szolgát, ezt a titokzatos alakot, akkor önmagát is bemutatja: egészen közvetlenül, mint teremtőt, mint világfenntartót. Most nem úgy áll előttünk, mint a történelem ura, hanem mint az egész világmindenség teremtője. Igen, a világmindenségben benne foglaltatik a Föld nevű bolygó is, s a Föld nevű bolygón a kontinens is, és a Közel-Keletennek nevezett kontinensen a Szentföldnek nevezett terület is, és azon egy város is, amit Jeruzsálemnek neveznek, és benne az emberek, és közöttük a próféta is,

akinek megjelenti az Úr az ő szolgája titkát. Ha ismeritek ezt a kifejezést, hogy zoom, értitek ez a sorozatot. A fotósok így állítják be az optikát. Az a zoomolás amikor az elektromos Nos, most tágítanuk kell a dolgot, kilépünk a világegyetembe, s eközben egyszerre kicsinyedik minden, ami itt van. Itt van Jób a világfájdalmával, minden róla szól, minden őrá irányul, mert ha fájdalma van az embernek, akkor az egész világ reá leselkedik. Aztán megszólal Isten a forgószelelől, és elkezdődik a zoomolás: honnan jön az eső, ki rekesztette el egymástól a szárazföldet és a tengert, meg tudod-e számolni a csillagokat? S egyre inkább azt érezzük, amit Ábrahám mondott, amikor megjelent neki Isten szövetséget kötni: por és hamu vagyok! Por vagyok! Ahogy beletekintünk Isten véghetlenségébe, egyre kisebbnek és kisebbnek érezzük magunkat. De ez nem a mi lekicsinylésünk. Éppen megfordítva. Milyen csodálatos azt tudni, hogy a porszem embernek Isten szabadítást készít, a porszem embernek Isten kedvezést ad, a porszem emberhez odahajol, különös módon bánik vele! Mi hallottunk a múltkor? Bizony, fű a nép! Megszárad a fű, elhull virága, ha az Úr szele fuvall reája. Fölkapja a szél a port és odébb teszi. S mégis...Szól az Úr a porszem emberhez – és szava megmarad örökre.

Így mutatja be Isten az ő szolgáját, ebben a rövid részben is, amit most felolvastam. Nem kiált. Nincs média-csapata, nincs televíziója, sajtója, nem tud önmagának reklámot csinálni, nem kampányol, nem kiált. Nem hallatja szavát az utcán, nem lármáz. Valami egészen megdöbbentő hallani, hogy Isten úgy küldi szabadítót, hogy voltaképpen nem hívja fel rá a figyelmet. Mit olvasunk Máté evangéliumában? Jézus, ha odaviszik hozzá a betegeket, a nyomorultakat, mindent meggyógyítja – elképzelhetetlen, de így történt. Máté így írja: mindenkit meggyógyított. És... és megfenyegeti őket, hogy ne adják ezt hírül senkinek, hogy beteljesedjék a próféta mondása. Ímé az én szolgám, nem kiált, nem lármáz, az utcán nem hallatja az ő szavát. Mígnem – mondja a próféta – igazán megjelenti a törvényt. Aztán, azt mondja: nem töri el a repedt nádat, és nem oltja ki a pislogó gyertyabelet. Talán emlékeztek rá, amikor Rabsaké Jeruzsálem falaihoz állt és átadta az ultimátumot a jeruzsálemieknek, belefűzte a szavaiba azt az üzenetet is, hogy tudjuk ám, miben reménykedtek ti, Egyiptomban reménykedtek, de az egy törött nádszál, amire ha rátámaszkodik az ember, elreped, és átszúrja a tenyerét (Ézsaiás 36,5). Ezt a képet idézi most itt a próféta, de általánosítja, és egyúttal egészen személyessé teszi. Egyszerre mondja ki ezzel, hogy az Úr szolgája a megrepedt nádat nem töri el, a pislogó gyertyabelet nem oltja ki. Mert éppenséggel ilyen az életünk. Nem megrepedt nádszál az, nem valami pislogó gyertyabél? Éppen csak vagyunk, de ahogy vagyunk, azzal már nem tudjuk

a rendeltetésünket betölteni. A nádszál – egyiptomi nádról van szó – botként alkalmazható, lehet rá támaszkodni, a fáradt vándor, a beteg ember, a sánta mind-mind használhatja. Ha viszont megrepedt, nem tölti be rendeltetését. És mire jó a pislogó gyertyabél? Hol fellobban, hol szinte elalszik, csak kormoz. Világítani nem világít már, éppen csak pislákol. Van egy jó magyar mondás, súlyos betegről mondjuk: hálni jár belé a lélek. Szép ez a kifejezés. Amikor lélek kellene, erő, bölcsesség, józanság, éppenséggel életteljesség, vagyis napközben, akkor nincs, s akkor van meg mindez, amikor alszunk, vagyis mintha nem is lenne. Olyan az életünk, mint a beteg alvó emberé. De azt mondja az Úr szolgáljáról, hogy ő nem töri el e repedt nádat, nem oltja ki a pislogó gyertyabelet. Sőt, ő maga nem pislog és nem reped, míg a földön törvény tanít és a szigetek várnak az ő tanítására.

Tudjuk, kétféle módon lehet valamiféle igazságot tenni. Kálvin jegyzi föl, hogy egy kisvárosban két templom két prédikátor szolgált. S ketté is oszlott mindjárt a közösség. Mert az egyik amolyan istennyilával, poklokka, kénkőves tűzzel fenyegető, ítélkező prédikátor volt, ma ezt úgy mondanánk: ő volt a fundamentalista. Mindig keményen odamondta az Isten törvényét, a törvénytáblával jól fejbe kólintotta a népeket, igehirdetésében kinyitotta a kaput egyenesen a poklokra és lapátolta be oda a hitetlen bűnös, rettenetes istentelen népet. A másik prédikátor édes szavú volt, ő csak simogatott, szeretgetett, becézgetett Elmagyarázta a bűnökről, hogy nem nagy baj az, ha vannak, de az Úr szeret nagyon minket, sőt annál is jobban. Akkor lett aztán nagy baj, amikor bejött a reformáció és elrendelték a lectio continua szerinti igehirdetést, vagyis nem lehetett textusokat kicsipkedni a Bibliából. Addig a fundamentalista mindig talált valami keményt a Királyok vagy a Bírák könyvében vagy a Prófétáknál, amolyan jó ostoros textusokat, a másik, az édes szavú meg a zsoltárokban vagy a Bölcsességnél meg az Apostoloknál szép kedves, bátorító igéket. Mostmár arról a textusról kellett prédikálni, amelyik soron következett. Kálvin nem kevés iróniával jelzi, hogy az egyik prédikátor igen boldog volt az első vasárnap, mert rettenetes kemény szavak voltak ott a prófétánál. A másik meg búbánatos, mert ő a szépet szerette volna mondani. Aztán a következő vasárnap fordult a dolog, mert a próféta következő szakaszában szép vigasztaló, bátorító üzenetek voltak, s akkor boldog volt az édes szavú prédikátor, és boldogtalan a tüzes szavú. Nos, hogy legyen ez, kedves testvérek? S folytatom a sort. Mi is el szoktuk így egymás között osztani, hogy melyik templomba miért érdemes menni. Azt ugyan nem tudom, hogy ide miért érdemes, de azt tudom, hogy a többi kollega mind be van lajstromozva. Aki szeretne egy jó nagy lelki taslit kapni, az menjen arra (mutatom: észak-keletnek). Aki szeretne sírni, az menjen

arra (mutatom: délkeletnek), aki szeretne valami nagyon édeset, az arra felé menjen (a Duna irányba), aki okosat, az arra felfelé menjen a hegynek. El van ez így osztva. No de a pszichológusok is így vannak, ugye, kedves testvérek? Vannak pszicho-tréningek, ahova bemegy a delikvens, s azzal kezdik, hogy leüvölti a fejét. Aztán az illető vagy összeszedi és nekidurálja magát, s akkor még Európa-bajnokságot is nyerhet, vagy odébbáll. És van pszichológus, aki öt-hat évig elízlelgeti az illető problémáját, és édesen, megértően elmagyarázgatja, kenegeti a lelket. Nos, lehet szemezgetni. Mert, prédikátorok ide, lélekgyógyászok oda, sőt tanárok emide, a dolog az, hogy mi meghasadunk e módszerek között. De ha azt halljuk az Úr szenvedő szolgájáról, hogy törvényt hirdet igazán, meg kell kérdezzem, mi jut nektek eszetekbe? Törvényt hirdet igazán az Úr szolgája. Vagyis, ugye, rend lesz! Végre! Ám ugyanezen a soron azt mondja a próféta, hogy megrepedt nádat nem tör el, pislogó gyertyabelet nem old ki.

Csak Jézusból értjük meg ezt a titkot, hogy ezek nem külön-külön módszerek, hanem ez az Isten útja velünk. Ha Ő törvényt hirdet, nem azért hirdeti, hogy átgázoljon rajtad, – de törvényt hirdet, nem ment föl alóla. Ha igazságot mond az Isten, nem azért mondja, hogy megsemmisítsen veled, – de igazságot hirdet, hogy megirgalmazzon, azért mondja az igazságot. Mi elhallgatással próbáljuk az embert nehéz helyzetéből kihozni. Máskor meg, amikor kimondjuk, hogy mi a helyzet, azzal egyidejűleg ki is mondtuk róla a halálos ítéletet.

Íme, szombat napon éhesek a tanítványok. Bemennek a vetésbe, letépik a kalászt, kimorzsolják a kezük között, azt eszik. Dolgoztak, arattak, amit a törvény nem enged szombat napján. Ez az élet rendje. Ha azt megsértjük, megszegjük – tessék elolvasni a Bírák könyvét, Királyok könyvét és a többi – akkor elvész a rend, és anélkül nem lehet élni. S mennek is mindjárt az ítélezők, s mondják Jézusnak: a tanítványaid azt tették, ami szombat napon tilos cselekedni. Akkor Jézus azt mondja: nem hallottátok, mit tett Dávid, a szent király, amikor bement és azok is, akik vele voltak, a szentélybe, s mert éhesek voltak, megették azt a kenyeret, amit csak a pap ehet meg? Igen, meg van írva, semmi dolgot ne tégy szombaton. De az is meg van írva a törvényben, hogy a papok minden szombatot megszeghetnek. Nekik nem tiltja, hanem parancsolja a törvény a szombatszegést. Aztán a következő szombaton azzal provokálják Jézus, hogy elé visznek egy béna kezű embert gyógyítani. Az is munka. Aki orvos, ápoló, aki töltött hosszú időt betege ágya mellett, aki beteg és orvosok gyógyító kezére adja magát, az tudja, hogy ez az egyik legnehezebb, de legdrágább és legszentebb munka. Nos, lehet szombaton gyógyítani, lehet dolgozni szombaton? Lehet ezt a nehéz

munkát végezni? Jézus visszakérdez: ki az közületek, akinek a juha kútba esik, s nem megy oda és nem húzza ki rögtön? Hát ti drágábbak vagytok a juhoknál, és az embernek Fia a szombatnak is ura! Majd a prófétákkal az üzeni: irgalmasságot akarok és nem áldozatot. Ez az Úr szolgálja, kedves testvérek! Nincs piár-ja, nem szerepel a bulvárlapok oldalán, a népszerűségi mutatója nem mérhető, nem fog semmilyen választást soha sehol megnyerni, mi több, elrejtí önmagát, mígnem igazán megjelenti a törvényt, mígnem teljes igazságra viszi a törvényt. A megrepedt nádat nem törí el, a pislogó gyertyabelet nem oltja ki, – de Ő nem megrepedt nádszál, Ő nem pislogó gyertyabél. Igaz Isten – és igaz ember! Megirgalmaz. Ez azt jelenti, hogy nem azért ment fel bennünket, mert, úgymond, semmi nem történt, mikor mi vétkeztünk. Hanem azért irgalmaz meg, mert be akarja tölteni a törvényt. Megkönyörül, de nem azért, mert végre az embernek sikerült valami érdemest alkotnia, hanem mert szívéből nagy és védhetetlen áradással árad az Istennek a szeretete. Ímé, az én szolgám, akit gyámolítok, a választottam, akit szívem kedvel, lelkemet adtam ő belé, törvényt beszél a népeknek. S így fejezi be: nem pislog és nem reped, míg a földön törvényt tanít és a szigeteken várnak tanítására.

Az egyszülött Fíú, Jézus Krisztus Isten tökéletes és teljes igazságát hirdette. Az mondja: egy betű, egy pontocska nem maradhat el az Isten törvényéből. Nem rövidíti meg a törvényt, betölti a törvényt. És ahogyan Ő tölti be az Isten törvényét és igazságát, abból értjük meg igazán, miért adta Isten ezt a jó életrendet mindannyiunk számára. Nem az a kérdés, hogy ki mit szeret. Van, aki azt szereti, ha megdorgálják, megrettentik, talpra serkentik, noszogatják, ösztökélik, döfölik, és akkor megy a dolog. Van, aki meg azt szereti, amit tőlem is szoktak kérni, hogy Püspök Úr, dicsérjen már meg! Hát megdicsérem. De nem ez a kérdés. A kérdés az, hogy mit akar Isten? Mert ő sem a könnyeink, sem a dicsekvésünk nem hatja meg – nála elvégzett, örök akarat van üdvösségünk felől. Isten azt akarja, hogy az ember, akit a maga képére és hasonlatosságára teremtett, boldog életközösségben élvén vele, Őt megismerve, jóságát izelve, Őt dicsőítse szüntelen. Ímé, az én szolgám, ímé, a mi Krisztusunk, ímé, a mi szabadítónk. Ímé, Ámen